

BEROEPSWENSEN VAN LEERLINGEN IN HET SPECIAAL BASISONDERWIJS

Waar 363 kinderen van dromen

*Pauline Polak*⁵

Hoe goed herinner ik mij nog dat opstel van Mohammed aan het begin van het schooljaar, waarin hij beschreef hoe zijn leven er over twintig jaar uit zou zien. Hij zou dan in een villa wonen en rondrijden in een Ferrari. Natuurlijk, het was stoere praat, maar het was niet alleen maar stoere praat. Wat zij dagelijks op tv zien, in reclames, in speelfilms, dat willen deze leerlingen ook. En tegelijkertijd: aangenomen te worden als vakkenvuller bij Albert Heijn. Mohammed verdient nog geen drie euro per uur, hoe blij was hij daarmee en hoezeer vervulde het hem met trots (Beekmans, 2006)

In het contact met moeilijk lerende kinderen valt vaak op dat ze uit zichzelf niet zo makkelijk praten over wat ze willen in het leven of wat ze over dingen vinden. Vaak is hun situatie er ook niet naar dat ze iets te willen hebben, kiezen kunnen of mogen. Het is voor deze leerlingen eigenlijk wel verstandig om zich over veel dingen maar niet op te winden; laat het maar over je heen komen zoals het komt of zoals er voor je beslist wordt. Het is net als met het weer; daar kan je je ook wel over opwinden, maar je hebt er toch geen invloed op.

Toch lukt het soms toch om kinderen wat meer te laten nadenken over hun leven en over wat ze zelf willen, waar ze vandaan komen en wie en wat er belangrijk voor ze is. Vaak werkt het om kinderen te laten doen wat iemand in een boek doet. Het staat gedrukt dus het is niet raar. Kinderen zijn ook gewend aan schoolwerk en toetsen; aansluitend aan een toets die belangrijk is voor “de volgende school” vullen ze een recht-toe-recht-aan-opdracht over wat ze later zouden willen worden vaak makkelijker in dan dat ze in een gesprek antwoord zouden geven.

Al een aantal jaren vraag ik kinderen om op de achterkant van het toetsboekje van het eindonderzoek op te schrijven welk beroep ze nu leuk lijkt om later te hebben en waarom dan wel. Ik vertel dan als voorbeeld waarom ik best glazenwasser zou willen worden: ik vind het leuk om een beroep te hebben dat buiten is, niet iedereen durft op een ladder dus je verdient best veel geld en misschien vind ik het wel leuk om met water te klieren. De kinderen moeten meestal lachen bij het idee dat ik dat zou willen worden en in al die jaren heeft nog maar 1 kind het idee van glazenwasser over genomen. Niet alle kinderen kunnen aangeven waarom ze iets graag willen worden en ook als je ze terugstuurt om uit te leggen wat ze dan precies leuk aan dat beroep vinden, komt er niet altijd meer dan “gewoon leuk”. Maar een heel aantal kan dat wel.

Niet alle wensen zijn realistisch. Een behoorlijk aantal jongetjes wil als ze rond de 12 jaar zijn nog brandweerman of straaljagerpilot worden uit heel kinderlijke overwegingen. Ook valt op dat veel kinderen geen enkel idee hebben op welk niveau bepaalde opleidingen liggen en dat de discrepantie tussen wat ze aan kunnen en de eisen die voor een bepaald beroep gelden heel groot is. Slechts zelden geven kinderen aan dat ze het helemaal niet zouden weten; hier zit o.a. een meisje bij met een ernstige vorm van NLD dat in iedere situatie beslissingen van anderen laat afhangen. Een heel enkele keer schrijft een dwarse jongen dat hij het niet wil zeggen of dat het ons niet aangaat.

⁵ Pauline Polak is schoolpsycholoog en heeft de gegevens voor haar onderzoek verzameld op het Kompas (MLK) en het Universum (SBO) toen zij in dienst was van het ABC (de schoolbegeleidingsdienst in Amsterdam) en het Stadsdeel Amsterdam Noord. Correspondentie: p.polak@chello.nl.

Grotendeels ligt het aan de manier waarop ik ze vraag naar wat ze willen worden, dat kinderen vooral komen met een concreet beroep en dat maar een paar kinderen ook aangeven via welke school(soort) ze daar willen komen, maar ik ben er zeker van dat kinderen in het gewoon basisonderwijs veel meer bezig zijn met de specifieke VO-school en het type VO waar ze naar toe willen dan moeilijk lerende kinderen.

Kinderen in het gewoon basisonderwijs hebben meer overzicht over de mogelijkheden die er zijn na een bepaald schooltype, hebben meestal meer ervaring met verschillende beroepen en kennen ook vaker andere schooltypen dan het VMBO (of praktijkonderwijs) vanuit hun eigen omgeving dan de meeste kinderen in het SBO. Geen enkele 11-12-jarige kan natuurlijk echt overzien wat de opleiding tot een bepaald beroep en de latere beroepsuitoefening echt van je vraagt (Righton, N & Koene, T 2007), maar kinderen in het gewoon basisonderwijs hebben meestal toch meer inzicht in de verschillen tussen opleidingen dan moeilijk lerenden; ze weten bijvoorbeeld van een aantal beroepen dat je daar een universitaire opleiding voor nodig hebt en dat die pas begint na 6 jaar vwo.

Kinderen binnen het SBO hebben over het algemeen geen idee wat er vooraf gaat aan het moment dat je bijvoorbeeld dokter of advocaat bent en binnen dat beroep werkt. Ze zien wat iemand in een concreet geval doet, een injectie geven of een papier invullen, maar hebben geen idee van het beslissingsproces dat hieraan vooraf gaat en de hoeveelheid kennis die daar voor nodig is. En hoewel ze zich er meestal van bewust zijn dat het schoolse leren hen niet makkelijk afgaat, hebben ze geen idee over de afgrond die er gaapt tussen hun leervorderingen en leermogelijkheden en het niveau dat voor veel opleidingen nodig is. Ze hebben ook vaak het idee – al dan niet gevoed door thuis – dat als ze maar hard genoeg hun best doen, ze wel door kunnen groeien naar elk nagestreefd niveau. Zo schrijft K:

Later wil ik advocaat worden. Ik hoop dat ik er van af ga, de praktijkschool. Ik ga studeren. Elk huiswerk ga ik maken en dat meen ik. Misschien ga ik naar de universiteit. Ik hoop dat ik slim word.

Ook voor beroepen waarbij talent / fysieke aanleg een grote rol speelt, zoals profvoetballer of danseres, geldt dat moeilijk lerende kinderen daar net als gewone basisschoolkinderen van dromen. Maar een beetje talent is niet genoeg om de top te halen en zelfs een fantastische technische behendigheid is onvoldoende als spelinzicht of de vaardigheid om samen te werken ontbreekt.

Toch is het interessant om te weten waar moeilijk lerende kinderen van dromen. We weten dat veel niet kan op de manier waarop zij het formuleren, maar het helpt ons misschien wel om wegen binnen het praktijkonderwijs en het VMBO met LWOO te zoeken die zorgen dat kinderen terecht komen binnen een veld waar ze belangstelling voor hebben, op een niveau dat ze aan kunnen.

Dit artikel beschrijft over een periode van ruim 10 jaar
- welk beroep leerlingen in eindgroepen van het SBO later graag zouden willen hebben
- de redenen die ze zelf geven om voor een beroep te kiezen.

Aantallen kinderen

De hier beschreven gegevens komen van 363 kinderen.
75 van deze kinderen zaten op een MLK-school en gingen van school vóór het schooljaar 2000/2001.
De MLK-school fuseerde met de nabij gelegen LOM-school tot een SBO-school, wat betekent dat in de overige jaren sprake is van een iets meer gemengde populatie qua intelligentie.

		jongens	meisjes
2000/2001-2005/2006	288	183	105
vóór 2000	75	41	34
Totaal	363	224	139

De scheve verdeling in aantallen jongens en meisjes is een bekend verschijnsel in het S(B)O.

Gezinsachtergrond

Iets minder dan de helft van de kinderen heeft een autochtone Nederlandse achtergrond (169).

De overige kinderen hebben ouders die oorspronkelijk uit het buitenland komen; Surinaams 77, Marokkaans 59, Turks 21, Ghanees 10, Antilliaans 7

overig: 20 (Ethiopisch/Eritrees, Egyptisch, voormalig Joegoslavisch, Chinees, Pakistaans, Somalisch, Libanees, Algerijns, Afghaans, Irakees, Philippijns, Chileens, Dominicaans, Columbiaans, Portugees)

Kinderen met een Nederlandse gezinsachtergrond kiezen binnen een wat grotere varieteit van beroepen dan kinderen met een allochtone achtergrond, zonder enige twijfel omdat ze meer volwassenen met verschillende beroepen kennen.

Jongens- en meisjesberoepen

Kinderen binnen het SBO hebben vaak niet zo veel voorbeelden in hun omgeving die de grens tussen traditionele mannen- en vrouwenberoepen overschrijden. Jongens kiezen vooral voor technische beroepen als monteur of in de bouw, meisjes voor verzorgende beroepen als kapster en verpleegster.

Toch is er een enkel Marokkaans meisje dat automonteur wil worden of voor een spektakelberoep als geheim agent kiest, een meisje dat profvoetballer als tweede beroepsmogelijkheid noemt en zijn er jongens die kinderoppas willen worden of iets met paarden willen.

5 meisjes geven aan dat ze moeder of huisvrouw willen worden. Een van hen schrijft daar over “dat is al moeilijk genoeg”.

Verdeling over typen beroep

De gekozen beroepen zijn onder te brengen in de volgende 9 sectoren:

1. Technisch
2. Verzorgend
3. Onderwijs/Kinderen
4. Horeca, detailhandel, administratie en dienstverlening
5. Dieren en planten
6. Vervoer
7. Spektakelberoepen
8. Sport, Kunst & Glamour
9. Overige beroepen

1. Technisch

In totaal 83 kinderen noemen een beroep in deze sector. Veruit het meest gekozen technische beroep is *automonteur* (31). Of dit gezien de ontwikkelingen in de auto-industrie een haalbaar perspectief is, is echter de vraag; in garages zijn steeds minder eenvoudige schoonmaak- en montageklussen te doen. Met name Marokkaanse en ook wel Turkse jongens kozen hier vroeger veel voor; de laatste jaren zie je ook bij hen meer andere keuzes. De eerste jaren dat ik op de MLK-school werkte lag de keuze voor

automonteur overigens nog veel hoger dan uit deze dataverzameling blijkt; de helft tot tweederde van de jongens in een eindgroep.

31 kinderen noemen een beroep in de bouw. Jongens met een Nederlandse achtergrond noemen vaker specifieke beroepen in de bouw. Toch is het niet zo dat allochtone kinderen zelden voor de bouw kiezen; ook Surinaamse en Antilliaanse jongens kiezen relatief vaak voor bouwvakker.

11 kinderen willen met *computers* werken

2. Verzorgend

In totaal 59 kinderen, vrijwel alleen meisjes, noemen een beroep in deze sector.

25 kinderen noemen een beroep in de *medische sfeer*.

34 meisjes kiezen voor een beroep dat in de *schoonheidsbranche* ligt.

Kapster is het in totaal meest door meisjes genoemde beroep (27); het aantal meisjes dat dit beroep noemt, lijkt door de jaren heen wat af te nemen (de eerste jaren dat ik op de MLK-school werkte lag de keuze voor kapster nog veel hoger dan uit deze dataverzameling naar voren komt).

De overige beroepen worden vaak in combinatie met kapster genoemd.

3. Onderwijs/Kinderen

27 Keer is de keuze van leerlingen in deze sector ingedeeld, inclusief de keuze voor moeder/huisvrouw.

4. Horeca, detailhandel, administratie en dienstverlening

61 Keer worden beroepen in deze sector genoemd.

25 kinderen noemen een beroep in de *horeca*.

De meeste kinderen willen kok worden (14), al dan niet in een eigen restaurant.

Het beroep van kok wordt niet altijd gekozen omdat ze het als vak leuk lijkt. Sommige kinderen zien er vooral voordeel in voor thuis of zichzelf; zo is er een jongen met gescheiden ouders die bij zijn vader woont en schrijft dat hij dan kan koken en dat zijn vader dat niet na zijn werk hoeft te doen en één die zich vooral verheugt op eten dat hij zelf lekker vindt.

17 kinderen kiezen voor de (detail)*handel*.

De overige 19 voor een beroep in de *dienstverlening* of *administratie*.

Advocaat is een beroep waar met name kinderen uit vluchtelingen- en allochtone gezinnen van gezien hebben dat het belangrijk is voor mensen (en dat er altijd veel werk in is en goed betaald wordt).

5. Dieren en planten

43 kinderen noemen een beroep waarbij ze met planten of dieren van doen zullen hebben. Dit betreft zowel meisjes als jongens. Soms is dat niet zo zeer een behoefte aan een beroep in deze sector als wel een mogelijkheid om met dieren te kunnen spelen of knuffelen, maar andere kinderen zijn heel specifiek in het beroep dat ze in deze sector willen uitoefenen. Sommigen beschikken ook van huis uit over de kennis of de mogelijkheden om daar misschien echt in door te gaan; zo is er een jongen bij waarvan vrijwel de hele familie in Artis werkt en een meisje waarvan de vader een manege beheert en dat zelf al een aantal paarden heeft. Iets met paarden wordt het meest genoemd (vooral door meisjes), maar – ook in beroepen zitten plotselinge of toevallige modes – de dolfijnen- of orkatrainer rukte het laatste jaar ineens op. De jongens die in dieren willen handelen zijn heel specifiek over wat voor soort dieren ze willen verkopen. Zo is er een jongen die papegaaien wil verkopen en een die hagedissen en slangen wil verkopen.

6. Vervoer

22 Leerlingen, vrijwel alleen jongens, noemen een beroep in de vervoerssector.

De reden waarom ze dat willen loopt uiteen van ongespecificeerd leuk tot verhalen over de vrijheid die je in dit vak hebt en de mogelijkheid om in verre landen te kijken; “je komt nog eens ergens”.

Soms redeneren kinderen ook hier erg vanuit hun eigen situatie; ze willen chauffeur worden in het kindervoer waarmee ze zelf iedere dag naar school komen of taxichauffeur. In het laatste geval wil een jongen dat opdat hij makkelijker naar het ziekenhuis kan komen als hij weer eens in het gips zit; nu wordt hij door zijn vader de bus en de tram in gedragen.

7. Spektakelberoepen

In totaal 90 kinderen kiezen voor een beroep dat kanten van spektakel (opwinding, spanning en sensatie) kan hebben. Sommige kinderen willen dat vanuit een behoefte om anderen te helpen. Bij sommige kinderen vanuit heel specifieke eigen omstandigheden; zo schrijft een jongen: 'Politie, want misschien worden ze allemaal in elkaar geslagen en ik kan ze in de gevangenis gooien'; een argumentatie die je begrijpt zodra je later hoort dat zich bij hem thuis de meest vreselijke mishandelingen en bedreigingen hebben afgespeeld en hij daarmee eigenlijk droomde dat hij daar tegen zou kunnen optreden. Bij anderen is het algemener: 'Ik wil niet dat in onze wereld slechte mensen zijn'. Veel jongetjes gaan echter voor lekker scheuren met een sirene en zwaailichten, dwars door het rode licht en sommigen voor de aantrekkingskracht van wapens en het gelegitimeerd mogen toepassen van geweld.

De meeste meisjes die een beroep noemen dat in deze categorie valt kiezen voor stewardess (15 keer), maar er zijn ook 2 meisjes die – behoorlijk duidelijk over wat het beroep inhoudt – kiezen voor geheim agent of rechercheur.

Een aantal van deze kinderen is een jaar langer op school gebleven; vaak kiezen ze het tweede jaar voor een ander beroep.

8. Sport, Kunst & Glamour

31 kinderen geven aan dat ze *beroepssporter* willen worden. Het gaat daarbij vooral om jongens die profvoetballer willen worden; voor de meesten volstrekt onhaalbaar – zelfs een jongen met een heel groot beenlengteverschil waarvoor hij meerdere keren geopereerd is en maanden in een tractiebed gelegen heeft droomt hier van -, maar 2 jongens hebben ooit echt een aantal rondes voor de Ajax-jeugdelftalselectie gehaald en het meisje dat wielrenster opgeeft is in ieder geval al provinciaal jeugdkampioen geworden.

26 kinderen kiezen een beroep in de *muziek-, dans- of show-wereld*. Dit zijn vooral meisjes. Alleen rapper, zanger en DJ zijn beroepen die jongens noemen. Het meest gekozen beroep in de *kunstsector* (in totaal 22 keer) is tekenaar (13). Een paar van deze kinderen tekenen relatief heel goed, maar slechts zelden zo goed dat er enig perspectief is dat ze ooit een vakopleiding op dit gebied zullen kunnen volgen (nog afgezien van de andere ingangseisen voor de kunstacademie). Maar voor een enkeling zou de grafische school of een beroep waaraan technisch tekenen te pas komt misschien wel haalbaar zijn.

Een aantal van de hier genoemde beroepen wordt expliciet meer als hobby bij een ander beroep gekozen. Soms geeft een kind zelf al aan dat het niet verwacht dat het er van zal komen. Naast al eerder genoemde beroepen gaat het dan o.a. om profbasketballer, formule-racer, motormonteur, drummer. Ook voor deze sector geldt dat kinderen na een jaar kernverlenging vaak een een reëlere beroepskeuze maken.

9. Overige beroepen

- *professor (2), uitvinder (2)*
- *duiker*

Redenen om voor een beroep te kiezen

Een deel van de kinderen geeft helemaal niet aan waarom ze voor een bepaald beroep kiezen of noemt het ongespecificeerd leuk. De meeste kinderen noemen echter op z'n minst één aspect van het gekozen beroep dat ze belangrijk vinden:

Ze vinden waarmee gewerkt wordt leuk of interessant of bepaalde concrete handelingen binnen het beroep:

- *Auto's zijn leuk.*
- *Ik houd veel van paarden.*
- *Ik wil er alles over weten (computers).*
- *Leuk om met electra te werken / leuk om met stroom te werken/ lekker met draden knutselen.*
- *Omdat je met gereedschap werkt (timmerman).*
- *Er zijn allemaal kleine baby's /baby's zijn schattig en lief/ in het ziekenhuis is leuk (verpleegster, kraamverzorgster, vroedvrouw) / leuk met kleine kindertjes (zwemjuf).*
- *Drinken en eten brengen is leuk en jassen ophangen/om elke dag in het vliegtuig te zitten (stewardess).*
- *Keihard vliegen en onderste boven/ bommen schieten en met geweren schieten (piloot).*
- *Rekenen en optellen is leuk en met geld rekenen (bankdirectrice).*
- *Omdat je mooie kleren draagt (model)*
- *Ik wil een pistool bij mij hebben/ je kan schieten /. leuk met het pistool omgaan/ met vechten en karate enzovoort, omdat je dan boeven kan oppakken (politie-agent).*
- *Leuk om mensen uit een disco te gooien (uitsmijter).*
- *Lekker hard rijden; stempelen vind ik ook leuk en op knoppen drukken (buschauffeur of metrobestuurder).*
- *Ik hou van vuur / gevaarlijke dingen doen is lekker (brandweer).*
- *Lekker rijden en een groot stuur (vrachtwagenchauffeur).*
- *leuk om model te knippen/aan haren te friemelen.*
- *Ik zingen en dansen leuk vind / leuk om muziek harder en zachter te zetten (DJ).*
- *Met mijn handen wil werken (bootmaker) / spitten is leuk (kabellegger).*
- *Leuk om te typen (computerprogrammeur) / scannen is leuk (kassamedewerkster).*
- *Mooie machines (kraandrijver) / de tractor vind ik leuk (boer).*
- *Dan kan ik tekenfilms maken en stripboeken/ik wil kinderboeken maken en een tekenfilm.*
- *Baasje spelen vind ik leuk en op het bord schrijven (juf).*

Soms is het pure nieuwsgierigheid naar iets wat ze nog nooit gedaan hebben. Zo schrijft een jongen die opgeeft piloot te willen worden: ik heb nooit in een vliegtuig of helicopter gezeten.

Sommige kinderen noemen ook aspecten die niet direct binnen het beroep zelf liggen, maar daar vanzelf uit voortvloeien:

- *Wil de wereld zien / een andere taal praten / een speciaal pak (stewardess).*
- *Leuk om over landen te rijden, je kan er nog wat van leren (vrachtwagenchauffeur).*
- *Altijd bij de zee en de natuur, je kan op het water landen, je kan mensen wegbrengen naar de dolfijnen, je kan overal op mooie plekken landen (piloot).*
- *Aals er Sinterklaas komt, dan mag je op een paard (politie-agente).*
- *Trainen en oefeningen doen in de zaal (brandweerman) / je wordt breed (bouwvakker) / goed voor je conditie (voetballer).*
- *Brommer rijden; dat is tof, brommers zijn mooi (bezorgen vanuit een restaurant).*
- *Buiten werken / altijd buiten en lekker fris (tuinarchitect, soldaat, verhuizer).*
- *Soms krijg je ook nog spullen die veel geld waard zijn (verhuizer).*
- *Dan kan je alles doen, kan ik tv kijken (moeder).*
- *Ik wil de baas zijn (een jongen die in de beveiliging, bij de brandweer of de politie wil)*
- *Arme mensen helpen (met het vele geld dat hij als voetballer wil verdienen).*

- *Lekker binnen werken (advocaat).*

Kinderen hebben ook verwachtingen over

- de financiële opbrengst van beroepen:

- *Vooraf bij profvoetballer wordt dit aspect terecht vaak genoemd.*
- *Omdat je als pijpfitter veel verdient; met premies en zo tot en met 6000 per week als je naar een booreiland gaat.*
- *Als casinobaas.*
- *Advocaat: veel geld, meer dan ander werk.*

- over de status van een beroep:

- *het is hoog (bankdirectrice).*
- *je wordt beroemd, komt op tv (voetballer, rapper, danseres).*

- en soms over de mate van flexibiliteit, toepasbaarheid en werkgelegenheid:

- *je kan overal op de bank werken, bijvoorbeeld in Egypte werken (een uit Egypte afkomstig meisje dat bankdirectrice wil worden).*
- *als je klaar bent bij je baas, dan kan je 's avonds nog bij werken (kapster).*
- *je bent altijd aan het werk (agente).*
- *je hoeft maar 3 dagen te werken (onduidelijk is of hij bedoelt dat je genoeg verdient in 3 dagen per week met computers en internet of dat je het in 3 dagen kan leren)*

Kinderen willen graag iets doen voor anderen

- *Het is leuk om mensen te helpen; verdwaalde kinderen helpen en naar moeder brengen (stewardess).*
- *Mensen in nood helpen (brandweer).*
- *Mensen redden die het moeilijk hebben, bv bij een overstroming, opkomen voor Nederland en andere landen (soldaat).*

Ervaring

Sommige kinderen in het SBO weten al dat ze goed zijn in iets, kennen een beroep van huis uit of zeggen dat hun moeder het een goed beroep voor ze vindt.

- *Ik help hem altijd (de orgelman).*
- *Ik maak nu thuis al veel dingen, bijvoorbeeld hutjes (architect) / ik werk al in de tuinen en op de camping / omdat ik dat al 6 jaar doe in Frankrijk (duiker).*
- *Ik kan goed met kinderen opschieten (schooljuf) / ik kan heel goed koken / omdat ik goed kan rekenen (zakenman).*
- *Omdat ik lange benen heb (sprintster).*
- *Mijn broer M. is elektricien geworden / werkt bij de postcodeloterij / werkt bij Cosmic (toneel)*
- *Omdat mijn vriendin daar werkt (verpleegster).*
- *Mijn oom werkt daar (bij de post)/ is dat (kickboksleraar).*
- *Mijn tante is het al / mijn moeders vriendin heeft er veel over verteld (stewardess).*
- *M'n zwager zegt dat het leuk is en ik heb geoefend met poppen / ik zit altijd aan het haar van m'n nichtjes en tante (kapster).*
- *Omdat m'n moeder en m'n zus het vroeger waren (model) .*
- *Omdat m'n moeder metro rijdt / ook schoonmaker is .*
- *Omdat mijn vader ook banketbakker was/ ik wil bij mijn vader werken (straatveger).*
- *Mijn vader is ook schipper, ik vaar veel en ga mee.*
- *Fotomodel: mijn moeder vindt dat het bij mij past.*

Kees Beekmans ⁶ schrijft hierover bij zijn praktijkschoolleerlingen: En zo weten meer leerlingen hun weg wel te vinden. In het tweede schooljaar beginnen ze met die bijbaantjes. Op woensdagmiddag brengen ze reclamefolders of huis-aan-huisbladen rond, een enkeling heeft een echte krantenwijk. Veertien jaar is voor een krantenwijk nog te jong, maar onze leerlingen lossen dat probleem op door zo'n wijk over te nemen van een broer, neef of vriend die wat ouder is, die die wijk dan officieel loopt – feitelijk doen zij het. Het zijn de baantjes die het meest voor de hand liggen, die het makkelijkst te krijgen zijn.

Soms geven kinderen aan dat ze al met iemand afgesproken hebben om samen met hen iets te gaan doen.

Een meisje dat oorspronkelijk van Aruba komt schrijft: *Ik wil kinderleister worde met juf M (haar juf het vorige schooljaar die daar is gaan werken) in arbu. Omdat ik van kinderen hou. En elke week komen me neefjes en nichtjes en ik hep met juf M afgesproken.*

Sommige kinderen nemen zo'n, - grappend gemaakte? -, afspraak heel serieus; serieuzer dan hij mogelijk bedoeld is. Zo schrijft een jongen met een PDD-NOS-achtig beeld en grote leerachterstanden:

*“ outomutur
me oom is de baas
en ik ben tegnis
en ik hat het beloof
en het is leuk”*

Met name voor cognitief zwakke leerlingen kan later meewerken in het bedrijf van de ouders een reële beroepsmogelijkheid opleveren. Een cognitief heel zwakke jongen zal nooit zoals zijn oudere broer, die ook op de MLK-school zat, een eigen klusbedrijf kunnen runnen; maar meewerken bij zijn vader als stucadoor kan misschien wel lukken. Ook is er vast een taak voor een jongen in het Chinese restaurant waar zijn ouders werken. Maar ook wat intelligentere kinderen kiezen hier soms voor, zij het niet altijd van harte. Zo kent een jongen die opgeeft barkeeper te willen worden dat beroep vanuit het café thuis en schrijft een andere

- m'n hele familie heeft er in gewerkt; ik vind het best leuk (slager).

Soms willen kinderen iets anders worden dan hun ouders voor ze in gedachten hebben: Een jongen wil kok worden omdat hij het leuk vindt om te koken hoewel zijn ouders de luxe-hebbedingenwinkel voor hem in gedachten hebben. Een angstige jongen, die door zijn moeder extreem onzelfstandig wordt gehouden, kiest voor 'bij de marine. Er zit avontuur in'.

Ook willen kinderen wel de eigen beroepswens van hun ouders waar maken. Een meisje dat stewardess wil worden schrijft: 'omdat mijn moeder dat ook wilde zijn en dat is haar niet gelukt'.

Groepsinvloed: Binnen een klas zie je soms dat kinderen hetzelfde beroep nemen als dat wat hun vriendje of vriendinnetje heeft opgeschreven. Dat zorgt wel eens voor relatief hoge aantallen van een bepaald beroep in een groep of kinderen die het beroep van de buurman/-vrouw toevoegen aan hun eigen keuze.

Kinderen geven soms aan dat ze een bepaalde beroepswens al heel lang hebben

⁶ Kees Beekmans, docent Nederlands, schreef een jaar lang de column 'Bij ons op de praktijkschool' in de Groene Amsterdammer, later uitgegeven in boekvorm als 'De jeugd van tegenwoordig' (Beekmans, 2006).

- *Toen ik klein was, wou ik het al (brandweer).*
- *Ik wilde het al op m'n elfde (een inmiddels 14-jarige jongen die kok wil worden).*
- *Ik wou het al toen ik 4 was en nu word ik het; ik ga afstuderen (stewardess).*
- *Vanaf m'n vijfde is het m'n droom (spelprogrammeur).*

Sommige kinderen kunnen zich nog niet voorstellen dat ze iets zelfstandig zullen doen. Een 13-jarig meisje dat dierenarts wil worden schrijft: *'ik hou van dieren; ik wilde het al toen ik klein was; met mijn moeder'*.

De weg naar het genoemde beroep

Een paar kinderen geven precies aan hoe ze denken een beroep te bereiken. Zo noemt een meisje dat secretaresse wil worden, - en dat ook inmiddels op een kantoor werkt in de administratie – precies hoe ze via de afdeling handel en administratie van een bepaalde VMBO-school en Schoevers daar wil komen. Een meisje dat steps- en aerobicsjuf wil worden schrijft op dat je het op tv kan zien en nadoen, maar dat ze niet weet naar wat voor school je er voor moet.

Sommigen vragen zich wel af of beroepen misschien onhaalbaar zijn; zo schrijft een meisje dat dokter misschien te moeilijk is, maar dat ze dan wel doktersassistent kan worden.

L. wil kapster worden en schrijft op haar testboekje:

“Kapster worden eers naar de rosa school en dan naar de kaperschool”

Later schrijft ze in de schoolkrant:

“Ik wil kapster worden dat kan ik worden door eerst naar de parnassia te gaan en daarna naar de kappersschool mijn moeder vind ook dat ik kapster moed worden dan kan ik haar haar kammen”

L. heeft na haar schooladvies de route naar de kappersschool bijgesteld; ze wilde naar het IBO-onderwijs, weet dat ze naar het VSO-MLK zal gaan (na een paar jaar is ze overigens naar het VSO-ZMLK gegaan en werkt nu in een supermarkt).

Het leven is meer dan geld verdienen

Naast het beroep dat ze willen uitoefenen later, geven kinderen soms ook hobbies aan die ze later willen of andere kanten van het leven die ze belangrijk vinden zoals gezond blijven en gelukkig zijn.

Het meisje dat wielrenster wil worden beschrijft een hele carrière van kampioenschappen die ze wil winnen. 'Maar', voegt ze toe, 'ik wil ook trouwen'. Een meisje dat paarden wil gaan fokken en een manege houden schrijft: 'Me vriend moet ook van paarden houden'.

Stabiliteit van beroepswensen

27 kinderen hebben, na een jaar kernverlenging, voor de tweede keer een beroep genoemd. Ongeveer de helft van hen blijft bij het zelfde beroep. Bij de kinderen die wisselen gaat het relatief vaak om een wisseling van een spektakel- of glamourberoep naar een beroep dat reëler is of dat tenminste binnen een beroepsveld valt dat beter bij het kind past.

Haalbaarheid

Wat is de beroepstoekomst van de in dit verslag beschreven kinderen? De leerlingen van de oorspronkelijke MLK-school stroomden vrijwel allemaal uit naar het IBO (individueel beroepsonderwijs) of het VSO-MLK (voortgezet speciaal onderwijs voor moeilijk lerende kinderen). Hierna kwamen leerlingen terecht in eenvoudige banen in garages, in de bouw, in winkels, grootkeukens, de plantsoendienst, schoonmaakwerk in instellingen of bij particulieren. Een enkeling is er in geslaagd om een MBO-opleiding te volgen en werkt in een kinderdagverblijf of op kantoor. Zeldzame uitzonderingen zijn ook bijvoorbeeld een jongen met een eigen restaurant, een chauffeur in het speciaal vervoer en een jongen met psychiatrische problemen en aanvankelijk niet onderkende tweede taalproblemen die uiteindelijk boekhouder is geworden.

De allerzwakste leerlingen kwamen, soms na vervolgonderwijs in het VSO-ZMLK, in de sociale werkvoorziening terecht.

Op dit moment gaan de meeste leerlingen naar het praktijkonderwijs of het VMBO met leerwegondersteuning (LWOO). Een deel van deze LWOO-leerlingen gaat eerst 1 of 2 jaar naar een speciale afdeling Zorg van het VMBO (OPDC). Slechts heel af en toe gaat een kind naar een gewone afdeling voor VMBO. Enkele kinderen gaan naar het VSO-ZMLK, de praktijkafdeling van een school voor kinderen met specifieke taalproblemen of een cluster-4-voorziening. Dit betekent dat alle beroepen waar een universitaire of HBO-opleiding voor nodig is, per definitie onhaalbaar zijn voor onze leerlingen. De meeste leerlingen zullen ook niet in staat zijn om MBO-opleidingen op niveau 3 of 4 te volgen; de assistent-niveau's 1 en 2 zijn misschien wel haalbaar. We zien ook dat een flink aantal leerlingen niet doorgaat binnen het VMBO tot aan het basis-beroepsgerichte einddiploma. Zij gaan na het tweede of derde jaar door in een leerwerktraject en worden zo, net als de meeste leerlingen van de praktijkschool, via stages toegeleid naar werk.

Veel van waar kinderen aan het eind van het SBO van dromen kan echt niet, maar een groot deel van onze leerlingen komt via die stages en trajecten uiteindelijk toch terecht in een beroep waar ze plezier in hebben.

Achtergrondliteratuur

Beekmans, K. (2006). *De jeugd van tegenwoordig*. Amsterdam: Uitgeverij L.J. Veen.
Righton, N. & Koene, T. (2007). *50 Stoere beroepen*. Rotterdam: Lemniscaat.